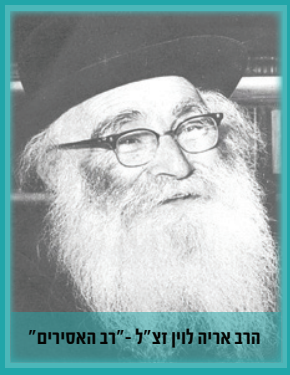
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 161 | כ' שבט תש"פ

פרשת יתרו

דרך חיים

בפרשתנו אנו קוראים על יתקו שאומר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים". מופיע בדברי חז"ל במכילתא ובתרגום יונתן שתנאי התנה יתרו עם משה רבנו כשלקח את ציפורה לאשה- שאת בנו הראשון יתן לעבודה זרה. לכן משה רבנו לא מל אותו וקרא את שמו גרשום, מלשון "גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'", לשון גירושין. סיפור המילה של בנו של משה, שאותו מלה צפורה בעזרת הצור, היה עם אליעזר ולא עם גרשום.

לגרשום ברבות הימים היה נכד שקראו לו יהונתן, שהיה עובד בבית עבודה זרה, והלך בדרך של סבו- גרשום עד שגילה אותו דוד המלך ועשה אותו ממונה על כל האוצרות. אותו יהונתן הגיע לאן שהגיע משום שפירש לא נכון את האמור בדברי חז"ל ש"לעולם ישכיר אדם עצמו לעבודה זרה ואל יצטרך לבריות" (בבא בתרא קי.) כעבודה זרה ממש, אך כוונת חז"ל היא לעבודה שזרה לאדם, זרה לאישיותו ותכונותיו ולא עבודה זרה כפשוטו. הסיבה שיהונתן הבין בצורה לא נכונה היא משום שכך ראה אצל הסבא והסבא-רבה, אבל גם את הדרך שלהם ואת בקשת יתרו ממשה לא הבין כמו שצריך.

החידושי הרי"ם מגור מסביר שבקשת יתרו ממשה הייתה בקשה שהבן הראשון יילך למסע של פילוסופיה וחיפוש מתוך הגות עד אשר יגיע להבנה וידיעה את אלוהי אביו, כאמור "דע את אלהי אביך ועבדהו". לעבוד מתוך ידיעה ולא רק מתוך מה שהוא אלהי אביו, כביאור השל"ה הקדוש. יתרו תבע שהוא יחקור ויעמיק עד אשר יגיע לידיעה עצמית, עד שהוא יהיה "אלהינו"- מכח ההכרה שהשיג במושכלות החכמה, "ואלהי אבותינו"- מכח המסורת. בשביל לזכות להכרה והשגה חייבים להעמיק וללבן את האמונה ולא ללכת אחר תחושות ורגשות הלב בלבד.

משה רבנו הסכים לתנאו של יתרו, אך לצערנו עקב כך גרשום הלך בדרך ארוכה שלא בהכרח הוכיחה את עצמה, עד אשר גרמה שגם נכדיו הלכו בדרך זו. זוהי דרך קשה ומסוכנת שהיא היפך התמימות. מרן הבעל שם-טוב אמר על כך שהוא פתי, ואף שנאמר "פתי יאמין לכל דבר", סוף סוף נאמר "שומר פתאים ה'". כדברי החיד"א בשם הרמב"ם שהאמונה מכח החקירה היא נפלאה, אך האמונה התמימה והפשוטה היא הנכונה לנו ביותר.

במתן תורה שמופיע אחר הגעת יתרו נאמר לנו "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"- פתח להם הקב"ה את העליונים והתחתונים וראו בחוש כי אין עוד מלבדו יתברך. לצד אותו גילוי שכינה העצום עדיין התבקשו עם ישראל להמשיך הלאה בתמימות ובפשטות. אך כיוון שפגמו ישראל בתמימותם והחלו לעורר חשבונות רבים חטאו במעשה העגל. זאת למרות שראו בחוש, משום שלא המשיכו בדרך התמימות והפשטות לא זכו לעמוד בנסיון. מה שאין

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

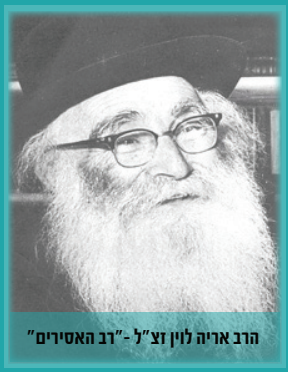

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

כן האמונה התמימה והפשוטה היא זו שמחזיקה אותנו מדור דור. כך גם בשירת הים שקראנו בשבת שעברה "אז ישיר משה" נתבשרו ישראל על תחית המתים, ש"אז" רומז לעתיד על אחר התחיה ישוב משה וישיר. מסביר החידושי הרי"ם שדווקא באותה שעה שזכו לאמונה חושית וידיעה של ממש, הבהיר להם הקב"ה שצריך גם אמונה תמימה ופשוטה שאינה נתפשת בחוש או בשכל, ולכן הדגישו להם מן השמיים את תחיית המתים, שלגביה עדיין נדרשת ונצרכת האמונה התמימה והפשוטה. שאמונה זו היא שמחזיקה אותנו לאורך הגלות ובזכותה עם ישראל יזכה לגאולה העתידה עד שנזכה לומר "זה ה' קיווינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", "זה ה'" שמושג כעת בידיעה והשגה הוא הוא ש"קיווינו לו" על אף שלא היינו בידיעה אלא מכח אמונה פשוטה.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

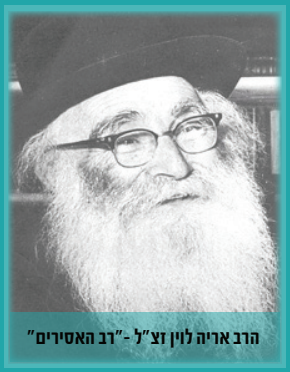
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

סיפר פרופסור הרמן צונדק:

משחלתה הרבנית קשות הזעיקוני. בדקתיה ומצאתיה שהיא חולה אנושות וקיים חשש לחייה, היססתי ולא ידעתי כיצד לגלות זאת לר' אריה, שכה אהבה. השתדלתי לרמוז בעדינות רבה לר' אריה על מצבה- "היא זקוקה לרחמי שמיים" אמרתי.

ר' אריה החוויר כולו, ולאחר שהתעשת קמעא נטל ספר תהלים בידו, סר לפינת החדר, פרץ בבכי מר וכשכל גופו רועד החל להתפלל להחלמתה מתוך גניחות ואנחות השוברות את הלב.

לא חלפו ימים רבים ולמרבה הפלא קמה הרבנית ממיטת חוליה והתאוששה עד אשר החלימה. או-אז ראיתי בחוש מה כוחה של תפילה זכה היוצאת מפיו ולבו של צדיק בר לבב.

(צדיק יסוד עולה עמוד 44)

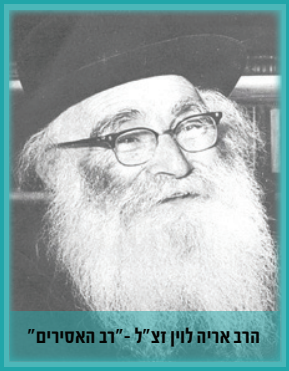
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מלבד קדושתם העצמית של בית הכנסת ובית המדרש ישנה קדושה גם לתשמישיהם. אך יש לדעת כי ישנו חילוק עקרוני בין תשמישי קדושה לתשמישי מצוה. תשמישי מצוה עיקר קדושתם בשעת המצוה, ולאחר סיומה אינם זקוקים לגניזה, אף שזורקים אותם בצורה מכובדת ולא מבזה. אמנם תשמישי קדושה חייבים בגניזה גם אחר שימושם. נוסף על כך ניתן להפוך תשמיש מצוה לתשמיש קדושה אך לא להיפך, שמעלים בקודש ואין מורידים. תשמישי קדושה הם דברים המשמשים לקדושת ספרי תורה, תפילין ומזוזות.

ממילא ארון הקודש, הבימה, המעיל של ספר התורה ושאר הדברים הללו משמשים לקדושה ויש לנהוג בהם מנהג קדושה. אם ברצוננו להחליף את אחד משתמישי הקדושה הללו עלינו לגנוז אותם, אך אין צריך לקברם בתוך כלי חרס, אלא די במה שנקבור אותם באדמת בית הכנסת. יש לדעת שהלוח השקוף שמשתמשים בו פעמים רבות על מנת לשמור על הפרוכת שמונחת על הבימה לא נחשב כתשמיש קדושה, אף שמניחים עליה את הספר, כיוון ששימושו לשמור על הפרוכת ולא לטובת הספר וממילא הוא בטל אגב הבימה.

לגבי מקום הבימה נחלקו המנהגים האם חייבים לעשות מדרגות לבימה או לא. היו שכתבו לעשות ג' מדרגות כפי שהיה בדוכן בבית המקדש (מסכת מידות ב ו), וכך עשו בבית הכנסת העתיק של פראג, שלדעת הכתב סופר נבנה מעט אחרי חרבן בית שני. המג"א הביא מהזהר שאין לעשות יותר משש. אולם אין זה לעיכובא, ואין חיוב כלל לעשות מדרגות, ומרן החיד"א כתב בפירוש שהיום אין מקפידים על הדבר.

מקום הבימה לכתחילה יהיה במרכז בית הכנסת, כשם שמזבח הזהב היה בין השלחן והארון (זהר פ' שלח). ויש מהפוסקים שכתבו שחייב להיות בדיוק במרכז, עד כדי כך שהצריכו למדוד משני הכתלים שמימין ומשמאל. בשעת הדחק ניתן למשוך את הבימה לפנים, בתנאי שיישאר מעבר להקיפה. אמנם האשכנזים נזהרים עד כמה שניתן שלא לשנות, כדי להבחין בינינו ובין מנהג הרופורמים. אך בני עדות המזרח שלא פשתה במקומם הרפורמה יכולים להקל לכתחילה לקרב את הבימה עד מקום ארון הקודש, ובמיוחד שלמנהגם החזן עומד ומתפלל במקום הבימה, כפי שהרחיב מרן היביע אומר (ח"ח סי' יז).

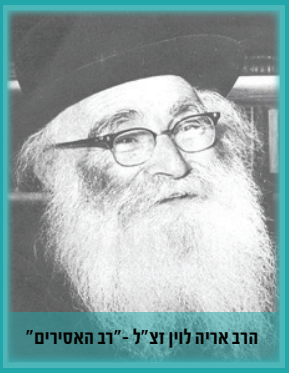
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | בקהילתנו יש בית-כנסת הממוקם במקום אשר שימש ככנסייה פרוטסטנטית לפני כשמונים שנה. האם מותר היה לבנות שם בית-כנסת והאם היום מותר להתפלל שם?

תשובה | זו מחלוקת גדולה בין האחרונים. המג"א (סי' קנד) מביא מהרא"ם שמותר, והאליה רבה פסק להחמיר, אך מרן המשנה ברורה הכריע שהעולם מיקל בדבר. למעשה ודאי שלא היינו מתירים בקלות לעשות כן מלכתחילה, כמו שכתב האגרות משה (ח"א סי' מט) שאף שהפוסקים התירו אנו לא נוכל להתיר בשופי. נוסיף את דברי מרן המשנה ברורה שסובר שאין לשנות מקום עבודה זרה גמורה לבית-כנסת אלא יש להרוס את הבניין כולו ולבנותו מחדש. וכתב האגרות משה שאין הכוונה בדווקא לעקירת היסודות אלא כל בנייה מחודשת. והפוסקים דנו האם הצלב- שתי וערב נחשב כעבודה זרה. להלכה אנו מכריעים כדעת המהר"י אסאד (יו"ד סי' קע) שצלב לא חשיב כעבודה זרה, משום שהוא מסמל את אמונתם הטמאה אך אינו עבודה זרה בעצמו, שלא כדברי מרן הרמ"א (יו"ד סי' קמא) על פי הרמב"ם שסבר שנחשב כעבודה זרה.

השואל ומשיב (ח"ג סי' ע"ב מהדו"ק) סובר שכשלא היה במקום עבודה זרה יש מצווה להרים את הקדושה על הטומאה. ולפעמים יש מקומות שלאחר בירור נודע שלא התפללו שם גויים אלא התכנסו שם לצורך השטויות שלהם בלבד, ובמצב שכזה לא נחשב המקום לבית תיפלה שלהם כמו שהאריך מרן השבט הלוי (ח"ט, סי' לו).

נסכם ונאמר שאם יתברר שבית התפילה נהרס ונבנה שם בית כנסת מחדש לכולי עלמא אין בעיה, וכאמור אולי אף מצווה. ואם לא החריבו יש לברר האם המקום היה של עבודה זרה או מקום כינוס בלבד, שאז יש מקום להקל לכולי עלמא. אך אם המקום היה מקום עבודה זרה שלהם ורק עשו שינוי לבית-כנסת נקל כדעת האומרים שהדבר מותר על דעת מה שהצלב לא נחשב לעבודה זרה. וגם לדעת האומרים שנחשב כעבודה זרה, כיוון שבית הכנסת נבנה במקום לפני שמונים שנה מסתמא הקהל שאלו והתייעצו לפני שהחלו לבנות את בית הכנסת, ולכן ניתן להקל ולהתפלל שם לכתחילה.